

A munkásság és a tisztviselő

II.

Egészen más viszonyban volt a kapitalizmus a „szellemmel“ a társadalmi életnek a gazdasági termelésől távolabb eső terein. Nem mintha itt a szellemi munkát inkább megbecsülte és jobban támogatta volna, mint benn a gyárban. Ugyanaz a tábla, mely a gyár kapujában megtöltötte az idegeneknek a belépést, a szellemi termelés kapujára is ki volt függesztve. Az osztálytársadalom még a kultúrát is és főleg a kultúrát az osztályelvnyomatás eszközévé tette meg. Megtette elsősorban azzal, hogy az elnyomott osztályokat a lehetőség szerint kizárta a kultúrából, és másodszor azzal, hogy az uralkodó osztályok kultúráját is az osztályelvnyomatás szempontjai szerint alakította s nem volt képes mást, mint osztálykultúrát magából fakasztani. A tiszta tudományos kutatást csak olyan téren engedte meg, amely semleges volt az osztályelvnyomás szempontjából (matematika stb.), de ezt a tudást is száműzte a tudós műhelyébe, ahol zár alatt tartotta. Viszont elnyomta az elfogulatlan kutatást minden téren, melyen az osztályharc lejátszódhatott, a saját osztály legértelmesebb tagjainak fejét teletömte az osztályelvnyomás szempontjai szerint alakult babo-

3317
Pindor
Károly

nakkal és értelmetlenségekkel. Csak az osztálytársadalmon belül férhetett meg a természettudományos gondolkodás és a vallásos hit ugyanabban a fejben. (Newton és számosan.)

De nemcsak a kultúrát tette meg a kapitalizmus az osztályelvnyomás kultúrájává, hanem ahhoz is értett, hogy a kultúra munkását, általában a szellemi munkást fölhasználja az osztályelvnyomás eszközüül. Ugyanaz a kapitalizmus, mely benn az üzemben a szellemi munkát a profittermelés szempontjai szerint súlyosztotta a testi munka értéke alá, ha tehette, ugyanaz a kapitalizmus, mely a szellemi munkást épp oly emberfeletlenül kizsákmányolta, mint a testi munkást — ugyanaz a kapitalizmus a társadalom politikai vezetését követelte a „szellem“ számára. Sunyin, mosolyogva, de nagy hangon hirdette az értelem felsőbbbségét, a mosoly sunyisága rosszul leplezte az álnokságot. Mert elsősorban a kapda-

lista munkáját, a termelés profit-szerző „vezetését“ tekintette szellemi munkának a munkás értéket termelő munkájával szemben. De meggyűrűn a mérnök, a tanító stb. fejét, iskolái és hírlapjai segítségével gondoskodott arról is, hogy a vezetésbe bevonni intelligenciát a valóságban csak látszólag vezetessen, és a meggyűrűt fejek a kapitalizmus érdekének megfelelően vezessék el ezt a munkát.

Nem a munka természete tehát az, amely munka és munka közé,

mondjuk testi és szellemi munka közé választalat emel. A munkatermékben épp oly fontos az a rész, mellyel a szellemi munka, mint az a rész, mellyel a testi munka járul a megalkotásához, mert egyik nélkül sem jöhetne létre ez a termék. És mindaddig, míg a munkatermékben áru nem lesz, vagyis amíg a munkatermék elsősorban használati érték, mely emberi szükségleteket elégít ki, nem pedig csereérték, melynél az emberi szükségletek kielégítése csak elengedhetetlen feltétel, a fő cél azonban magának az értéknek az előállítására, vagyis mindaddig, míg nincs egy osztály, melynek egész léte azon nyugszik, hogy a szellemi és testi munka termékét magának kisajátítsa, mindaddig tehát, míg a termelés kettő nem szakad munkásra én munkáltatóra, mindaddig nem emelkedhet választat a testi és szellemi munka közé.

Ez a válaszfal politikai válaszfal, nem pedig gazdasági válaszfal. Nem a termelés folyamatából fakad, hanem az osztályokra szakadt társadalom egyik mesterségesen létrehozott terméke. Egy oly társadalomban, melyben a termelés anarchiája és az ezen felépülő szövevényes és zavaros osztályviszonyok a tudatlanságba süllyesztett elnyomottaknak nehezzé tette a politikai eligazodást, az intelligenciának nagy része jóhiszeműen hihette, hogy az elnyomott osztályoknak politikai vezetésre van szükségük. Pedig ez a vezetés sohasem nyugodott tényleg az intelligencia kezében, hanem mindig kizárólag a korlátolt műveltség ellenes földbirtokos — vagy tőkésosztály kezében.

Az intelligencia egy részét persze tényleg vezetőszerphez juttatta a kapitalizmus. Ez volt a bürokrácia és a hadsereg tisztikara. Különösen a kapitalista imperializmus szakában nőtt ennek a rébegnek nem is annyira vezető, mint diktáló, akaratát a kapitalizmussal szemben is érvényesítő szerepe, nőtt abban a mértékben, amelyben az állam, eredetileg az osztálytársadalom végrehajtó szerve, az osztálytársadalom feje fölé nőtt, és bizonyos fokig az uralkodó osztályoktól független életet élt.

Rudas László.